

ÖĞRETMENLİK UYGULAMASINDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Kani ÜLGER¹

1 Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Yerleşkesi, 58140 Sivas-Türkiye, kulger@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4584-2052.

Geliş Tarihi: 24.04.2020 Kabul Tarihi: 09.03.2021 DOI: 10.37669/milliegitim.726429

Öz: Öğretmenlik Uygulaması, eğitim fakülteleri ve uygulama okullarının işbirliğiyle gerçekleştirilen bir derstir. Bu ders ile öğretmen adayı öğrencilerin öğretmenlik mesleğiyle ilgili yeterliliklerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır. Öğretmen adayı öğrencilerin süreçteki başarısı uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı tarafından değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, uygulamada karşılaşılan sorunlar ilgili alan yazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu araştırma, öğretmenlik uygulaması ders süreci ile ilgili sorunlar ve bu sorunlara getirilen çözüm önerileri açısından alan yazında yapılan çalışmaların incelenmesine dayanmaktadır. Araştırmanın problem cümlesi; Öğretmenlik uygulamasında sıkça yinelenen sorunlar ve bu sorunlara getirilen çözüm önerileri nelerdir, biçiminde düzenlenmiştir. Nicel tarama yönteminde betimleyici türde yapılan araştırmanın ulaştığı sonuca göre, öğretmenlik uygulaması ders sürecinin en sık yinelenen sorunların başında; uygulama öğretmeni yetersizliği gelmektedir. Bu sorun başlığına çözüm önerisi olarak, öğretmenin mesleki kıdem ve deneyimi dikkate alınarak, gönüllülük esasına dayalı görevlendirme yapılmasının ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Buna göre, öğretmenlik uygulaması ders sürecinde karşılaşılan sorunlara çözüm için uzun vadede, öğretmen yetiştirme ile ilgili süreç, kısa vadede ise, uygulama öğretmeni görevlendirilmesinde mesleki kıdem, deneyim ve gönüllülük esasına dayalı görevlendirme önerilebilir. Ayrıca, süreç paydaşlarının verimli bir işbirliği içinde olmalarının da sorunların çözümünde önemli bir kavram olarak öne çıktığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik uygulaması, uygulama öğretmeni, öğretim elemanı

AN INVESTIGATION ON ENCOUNTERED PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS IN THE TEACHING APPLICATION COURSE PROCESS

Abstract:

Teaching practice is a course conducted with the cooperation of education faculties and schools. With this course, it is aimed that teacher candidates develop their competencies related to the teaching profession. Teacher candidates' success in the process is evaluated by the teacher and a supervisor as the academic staff. However, many problems encountered in this course's practice are frequently highlighted in related literature. This research is based on investigation of the problems related to this course's practice and the solutions proposed to these problems in the literature. The research problem is as follows; In the teaching practice, it is arranged as encountering problems and what are the suggested solutions to these problems. In this study descriptive research method was used. According to the result of the research, the most frequently recurring problem title of the teaching practice course process was the teacher insufficiency. As a solution proposal to this problem, it was observed that the assignment of the teacher should be based on volunteerism taking into account the professional seniority and experience. In long term, teacher training can be discussed in order to solve the problems encountered in the teaching practice course process. In short term, it may be suggested that in the assignment of the teacher based on her/his professional seniority, experience and volunteerism.

Keywords: teaching practice, teacher, academic staff

Giriş

Türk eğitim tarihinde “öğretmen yetiştirme” politikalarının eğitim disiplininin uygulama yönünü temsil eden önemli bir alandır. Akyüz (2012, 144-387) Batı ülkeleri örnek alınarak, eğitim tarihimizde ilk yenileşme hareketlerinin Osmanlı Devletinde 1776 yılında askeri okulların (*Mühendishane-i Bahr-i Hümayun*) açılmasıyla başladığını belirtmektedir. Bu durum, Türkiye Cumhuriyeti Devletinde eğitimin milli esaslara ve Batı'da uygulanan öğretim yöntemlerine dayalı olarak devam ettirildiği bilinmektedir. 1932 yılında Ankara'da kurulan *Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü* yoluyla öğretmen yetiştirme süreci Cumhuriyet Döneminde yeni bir ivme kazanmıştır. 1982 yılında öğretmen yetiştiren kurumların Yüksek Öğretim Kurumu'na (YÖK) bağlanarak, üniversitelerin bünyesinde eğitim fakültesi çatısı altında toplanmasıyla birlikte, dört yıllık lisans eğitimi öngörüldü. 1997 yılında ise, YÖK ve Dünya Bankası projelen-

dirme çalışmaları kapsamında, eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması amacıyla, 1998 yılında bir proje uygulamaya konuldu (Kavcar, 2002, 1-4). İlgili proje kapsamında, Amerika ve İngiltere’de uygulanan öğretmen eğitim programları incelenerek, öğretmen eğitiminde fakülte-okul işbirliği odağında, öğretmen adaylarının okullarda daha fazla uygulama yapmaları için düzenli ve sistematik bir biçimde gözlemlenerek değerlendirme yoluna gidilmesi yönünde eğilim belirdi (Eraslan, 2009, 208). Bu proje dikkate alınarak, 1998-1999 öğretim yılından itibaren, halen yürürlükte olan Öğretmenlik Uygulaması dersi eğitim fakültelerinde uygulamaya konuldu (YÖK, 1998; Akt.: Ballı, Müldür ve Büyükkarcı, 2018, 304).

Yukarıdaki açıklamalara dayanarak, öğretmenlik uygulamasının nitelik olarak eğitimde program geliştirme açısından, Batı ülkelerindeki örneklerden esinlenen, güncel bir uygulama olduğunu ortaya koymaktadır. Bu duruma nicel yönden bakış ise, ülkemizde eğitimdeki Batı örnek alınarak *yenileşme* ya da günümüzdeki tanımlamayla eğitimdeki gelişimin temellerinin 245 yıllık bir tarihe sahip olmasını göstermesidir. Öğretmenlik uygulaması dersinde öğretmen adayı öğrencilerinden beklenen: Öğretmenlik mesleğiyle ilgili yeterliliklerini geliştirme; öğretim araç-gereçleri kullanabilme, değerlendirme çalışmalarını uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı ile paylaşarak kendilerini geliştirmeleri yönündedir (YÖK, 1998; Akt.: Çetinkata ve Kılıç, 2017, 563). Bu bağlamda, “öğretmenlik uygulaması” dersinin eğitim fakülteleri programlarında yer alma amacı: Öğretmenlik uygulamasında öğrenciye öğretmenlik mesleğiyle ilgili olarak, teorik bilginin alanda sınanmasıyla birlikte, mesleki deneyim ve beceri kazandırılmasıdır. Öğretmenlik uygulaması kuramsal alt yapısı, Batı ülkelerinde uygulanış biçimiyle, uygulamaya dayalı bir derstir. Buna karşın, ilgili alan yazın incelendiğinde, öğretmenlik uygulamasına ilişkin yapılan araştırmalar, dersin uygulanmasında birçok sorun raporladıkları görülmektedir (Bektaş ve Can, 2019; Çetintaş ve Genç, 2005; Çevik ve Alat, 2012; Paker, 2008; Saka, 2019; Sarıçoban, 2008; Sarıtaş, 2007; Yavuz, 2019). Alan yazındaki araştırmalarda raporlanan sorunlar ve bu sorunlar çerçevesinde getirilen çözüm önerilerine rağmen, dersin uygulanış biçiminde herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Öte yandan, 14 Haziran 2018 tarihinde “Öğretmenlik uygulaması” ders yönetmeliği yeniden ele alınmış ve yürürlüğe girmiştir. Bununla birlikte, ilgili yönetmelik, alan yazında belirtilen sorunlara çözüm açısından beklentiyi karşılamaktan uzak olduğu ileri sürülebilir. İlgili yönetmelikte (Öğretmenlik Uygulaması Yönergesi, 2018) bir önceki yönetmeliğe (MEB Mevzuat, 1998) göre, Millî Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu ve öğretmen yetiştiren fakültelerin temsilcilerinden oluşan danışma organı olan; *Öğretmen Yetiştirme Çalışma Grubu* oluşturulmasını bir yenilik olarak görmekteyiz. Yürürlükteki yönetmeliğe diğer bir ekleme olarak, okul yönetici ve öğretmenlere Bakanlıkça verilen eğitim sertifikası bulunmaktadır. Ayrıca, her uygulama öğretim elemanına düşen öğrenci sayısının en fazla 15 öğrenciden, 8 (sekiz) öğrenciye düşürülmesi de söz konusudur. Bu tür olumlu yönde bazı düzenlemelerin yönetmelikte yer almasına karşın, öğretmenlik uygulaması sürecinde karşılaşılan birçok sorunun temelinde çözümüne ilişkin ne yazık ki, bu eklenen maddelerin yeterli olabileceğini

söylemek zordur. Bu durumda, ilgili alan yazında yapılan araştırmaların sonuçlarına göre ortaya konan önemli sorunları, bütüncül bir yaklaşımla, sistematik biçimde inceleyerek, çözüm odaklı olarak alan uzmanlarının dikkatine sunmanın, bir gereklilik olduğu görülmektedir. Buna göre, öğretmenlik uygulaması dersiyile ilgili yapılan araştırmalarda sıkça yinelenen sorunları belirleyerek, bu sorunlara ilişkin getirilen çözüm önerilerini ortaya çıkarmak ve bu önerilerin geliştirilmesi için ilgili alanda tartışmaya açmak, bu araştırmacının amacını oluşturmaktadır. Dolayısıyla, araştırma soruları aşağıdaki gibi düzenlenmiştir:

Birinci araştırma problemi: Öğretmenlik uygulaması ile ilgili yapılan araştırmalarda sıkça yinelenen sorunlar nelerdir?

İkinci araştırma problemi: Öğretmenlik uygulaması ile ilgili yapılan araştırmalarda sıkça yinelenen sorunlara getirilen çözüm önerileri nelerdir?

Yöntem

Bu çalışma tarama yönteminde nicel betimleyici bir araştırmadır. Tarama araştırmaları bir olay, olgu ya da nesnelere hakkında bilgi edinmek için veriye dayalı olarak gerçekleştirilen araştırmalardır (Özdemir, 2014, 79).

Örneklem, Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada verilerin toplanması için *doküman analiz* tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma problemi doğrultusunda gerekli ve birincil belgelere öncelik vererek, kitap, dergi, gazete, yayın vb. materyallerin incelenmesini içerir (Cansız Aktaş, 2014, 363; Sönmez ve Alacapınar, 2011, 83). Doküman analizi, içerik analizi yoluyla, araştırmaya konu edilen verileri ana temalar veya kategoriler halinde organize edilerek, sınıflamaya yardımcı olur (Labuschagne, 2003, Akt.: Kırıl, 2020, 175). Bu yolla, dokümanlardan elde edilen veriler sayısallaştırılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, Akt.: Kırıl, 2020, 182-183).

Verilerin toplanması için, “*Öğretmenlik uygulaması*” anahtar kelimesi ile veri tabanlarında yapılan tarama sonucunda ulaşılan araştırma makaleleri incelenmiştir. Örneklem olarak doküman sayısını arttırmak için ulaşılabilen araştırma makalelerin kaynakçaları “Snowball Sample Strateji” tekniği ile incelenmiştir (Göktaş ve Şad, 2014, 117; *Guidelines for Investigators...*, t.y.). *Snowball Sample Strateji* tekniği, tam metinleri incelenen her makalenin referans listesinin de kontrol edilerek, konu ile ilgili gözden kaçan araştırmalar var ise, bunların incelenerek örnekleme dahil edilmesini sağlar. Bu teknikle araştırma ile ilgili örneklemin büyütülmesi söz konusu olabilir. Böylece araştırma konusu ile ilgili toplamda 70 adet materyale ulaşılmıştır. Bu örneklem üzerinden 13 kategori belirlenmiştir. Bunlar şunlardır: *Fakülte - Okul işbirliğinin yetersizliği - Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği - Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği - Uygulama Öğretmeni yetersizliği - Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği - Öğretim Elemanı ve*

Uygulama Öğretmenlerinin sorunlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı - Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları - Öğretmen Adaylarının yetersizliği - Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması - Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu - Uygulama Okulu ve Uygulama Öğretmeni yetersizliği - Öğretmen adaylarının uygulama okullarında öğretmen olarak kabul görmemesi ve Uygulama derslerinin sayısının yetersiz olması. Bu kategorilerin ilgili dokümanda var olup olmadığı incelenmiş, ilgili kategorilerin var olduğu materyal sayısal olarak ortaya konmuştur (Cansız Aktaş, 2014, 365). Bu işlem sayesinde araştırma problemleriyle doğrudan ilgili olan kategori sayısı 11 olarak ortaya belirlenmiş ve bunlar Tablo 1’de listelenmiştir. Bu kategorilerin toplam 50 dokümanda var olduğu için, bu dokümanlar araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Buna göre araştırmanın örnekleme tarama yöntemiyle anahtar kelime aramasına dayalı olarak, araştırma problemleri doğrultusunda oluşturulmuştur. İlgili materyalin veri açısından düzenlenip anlaşılır hale getirilmesi için kategoriler içerik analizine tabi tutulmuştur (Büyüköztürk ve diğ., 2009, 267). Materyalin anlaşılır biçimde kodlanarak sayısallaştırılması süreci olarak nitelenebileceğimiz *içerik analizi* özü itibarıyla, bilginin ne sıklıkta olduğunun ortaya konmasıdır (Balcı, 2018, 225). Böylece, her bir kategorideki birim materyal/doküman sayılarak, sayısallaştırılmış ve bu verilerin yorumlanması için frekans ve yüzde değerleri kullanılmıştır (Büyüköztürk ve diğ., 2009, 267). Bu aşamada, kategorilere bağlı frekans ve yüzde değerleri, doküman analizinde ulaşılan veriler olarak tablo biçiminde sunulmuştur (Balcı, 2018, 225). Araştırma konusu ile ilgili verilerin yoğunluğunun dikkate alınarak tarama sürecine yön verilmesi, araştırma sonucunun genellenebilir olmasına katkısı olduğu için, dış geçerlilik elde edilmiştir. Araştırmacının elde ettiği dokümanın içeriğini, araştırma soruları doğrultusunda ayrıntılı olarak gözden geçirmesiyle de iç geçerlilik sağlanmıştır. Bu aşamada, alan uzmanlarının belirttiği gibi bir araştırmada geçerlik, güvenilirliği de belirleyen önemli bir etkidir (Akt.: Okuyan ve Kapçak, 2016).

Bulgular ve Yorum

Bu araştırma kapsamında, içerik analizine tabi tutulan öğretmenlik uygulaması dersinde, birinci araştırma sorusuna göre, çokça yinelenen sorunlar açısından belirlenen 11 kategori şöyledir:

- (1) Fakülte - Okul işbirliğinin yetersizliği,
- (2) Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği,
- (3) Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği,
- (4) Uygulama Öğretmeni yetersizliği,
- (5) Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği,
- (6) Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı,

Öğretmenlik Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bir Araştırma

- (7) Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları,
- (8) Öğretmen Adaylarının yetersizliği (Uygulama-Bilgi-Donanım-Motivasyon),
- (9) Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması,
- (10) Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu *ve*
- (11) Uygulama Okulu ve Uygulama Öğretmeni yetersizliğidir.

Buna göre, “öğretmenlik uygulaması dersinde sıkça yinelenen sorunlar nelerdir?” biçiminde düzenlenen birinci araştırma problemine ilişkin bulgular Tablo 1 ile Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili yinelenen sorunlara ilişkin kategorilerin frekans ve yüzde değerleri

Katogori No	İlgili Kategori	f	%
1	Fakülte - Okul işbirliğinin yetersizliği	7	14
2	Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği	3	6
3	Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği	3	6
4	Uygulama Öğretmeni yetersizliği	10	20
5	Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği	4	8
6	Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı	5	10
7	Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları	5	10
8	Öğretmen Adaylarının yetersizliği (Uygulama-Bilgi-Donanım-Motivasyon)	5	10
9	Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması	1	2
10	Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu	1	2
11	Uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği	2	4

Buna göre, araştırmamızın birinci alt probleme ilişkin Tablo 1’deki verileri incelediğimizde, öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili en sık ($f = 10$) yinelenen sorunun; “Uygulama Öğretmeni yetersizliği” olduğu görülmektedir (% 20). Bu sorunu, “Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği” ($f = 7$) izlemektedir (% 14). Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili sorunların yinelenme sıklıkları ve yüzdelik değerlerinin nicelik olarak sıralanışı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili en sık yinelenen sorunların frekans - yüzde değerlerine göre nicelik olarak üstten sıralanışı

Üstten Sıra No	İlgili Sorun	Kategori No	f	%
1	Uygulama öğretmeni yetersizliği	4	10	20
2	Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği	1	7	14
3	Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları	7	5	10
3	Öğretmen Adaylarının yetersizliği (Uygulama-Bilgi-Donanım-Motivasyon)	8	5	10
3	Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı	6	5	10
4	Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği	5	4	8
5	Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği	2	3	6
5	Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği	3	3	6
6	Uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği	11	2	4
7	Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicelik verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması	9	1	2
7	Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu	10	1	2

Tablo 2'yi incelediğimizde, öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili en sık yinelenen sorunların başında *Uygulama Öğretmeni yetersizliği* gelmektedir. İlgili sorunun öğretmenlik uygulaması dersinde en sık yinelenen sorun olarak öne çıkması alanda yapılan birçok çalışma (Bektaş ve Can, 2019; Çetintaş ve Genç, 2005; Çevik ve Alat, 2012; Paker, 2008; Saka, 2019; Sarıçoban, 2008) tarafından ortaya konmaktadır. Uygulama öğretmeni, "öğretmenlik uygulaması" dersinin önemli bir paydaşıdır. Uygulama öğretmeni alanda öğretmen adayı için süreçte etkili ve yönlendirici bir konumdadır. Bu araştırmanın ulaştığı sonuca göre, uygulama öğretmeni yetersizliği alanda ön plandadır. Buna göre, öğretmenlik uygulaması dersi için "uygulama öğretmeni" bağlamında sürece yeni çözüm önerilerinin getirilmesinin öncelikli olduğu ileri sürülebilir. Tablo 2'de *Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği* ise, diğer bir sık yinelenen sorun açısından alanda yapılan birçok çalışmada (Alakuş, 2005; Ballı diğ., 2018; Köroğlu, Başer ve Yavuz, 2000; Sarıtaş, 2007; Yavuz, 2019) ortaya konduğu görülmektedir. Fakülte ve uygulama okulu iki kurumsal yapı olarak, öğretmenlik uygulaması ders sürecinde önemli rollere sahiptir. Eğer bu iki kurumsal paydaş süreçte sağlıklı bir işbirliği gerçekleştirilemezse, sürecin tüm paydaşların bu durumdan olumsuz etkilenmesi olasıdır. Buna göre, fakülte ve okul işbirliğinin daha verimli hale getirebilmesi için yeni çözüm önerileri geliştirilmesi önemlidir diyebiliriz.

Tablo 2'deki veriler dikkate alındığında, öğretmenlik uygulaması yinelenen sorun sıklığı açısından, üçüncü sırada görece eşdeğer ($f = 5$, % 10) sorun başlıkları bulunmaktadır. Bunlar; "*öğretmen adaylarının yeterli dönüt alamamaları, öğretmen adaylarının yetersizliği (uygulama-bilgi-donanım-motivasyon) ve "öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı"*dır. Öğretmenlik uygulaması dersi, *uygulama öğretmeni*, öğretim elemanı ve öğretmen adayı olarak süreçteki önemli paydaşlardır. Yukarıda sözü edilen sorunlara ilişkin denilebilir ki, öğretmen adaylarının uygulama öğretim elemanı ve uygulama öğretmeninden yeterli dönüt alamaması sonucunda, kendini yetersiz görmesi olası bir durumdur. Dolayısıyla, araştırmanın ulaştığı bu sonucun kendi içinde tutarlılığı mevcuttur. Buna göre, süreçte öğretmen adayı yeterli dönüt alabilirse kendini yetersiz görme eğiliminin azalacağı ileri sürülebilir. Görece eşdeğer diğer sorun başlığı olan; *öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı* da (Değirmençay ve Kasap, 2013; Köroğlu vd. 2000; Sarıtaş, 2007) bir önceki sorun başlığından bağımsız gelişemeyeceği açıktır. Alanda uygulama öğretmen sayısının yetersizliği giderilebilirse, eğitimci paydaşların sorumlu olduğu öğretmen aday sayısı da azalabilir. Öğretim elemanı ve uygulama öğretmenin sürecinde sorumlu olduğu öğretmen aday sayısında bir azaltılmaya gidilmesi sonucunda süreç, tüm paydaşlar açısından daha verimli olacaktır. Buna göre, ilgili sorunların çözümü; uygulama öğretmeni ve öğretim elemanının sorumlu olduğu öğretmen aday sayısının azaltılmasıyla mümkün olabilir. Böylece, eğitimci paydaşların öğretmen adayı sorumlu öğrenciye daha verimli bir dönüt verebilir.

Tablo 2’de dördüncü sırada yer alan; *uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı yetersizliği* ($f = 4$, % 8) sorun başlığı da yukarıda sözü edilen sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir. Öğretmenlik uygulaması dersinin üç önemli paydaşından ikisi; uygulama öğretmeni ve öğretim elemanıdır. İlgili eğitimcilerin süreçte öğretmen adayını olumlu yönde etkiledikleri kuşkusuzdur. Buna karşın, her iki eğitimci paydaşın süreçte yeterince etkin olamaması durumunda, ilgili süreçte yetersizlikler söz konusu olabilecektir. Alanda yapılan çalışmalar (Değirmençay ve Kasap, 2013; Görgeç, Çokçalışkan ve Korkut, 2012; Kavcar, 2002; Paker, 2008; Şahin, t.y.; Yavuz, 2019) bu durumu destekler biçimdedir. Diğer taraftan, bu soruna yol açan bir diğer olası nedenin, ilgili eğitimcilerin sayıca azlığından kaynaklanması mümkündür. Bu durum sonucunda, uygulama öğretmeni ve öğretim elemanının sorumlu olduğu öğretmen aday sayısını artması beklenebilir. Yukarıdaki satırlarda vurgulandığı gibi, alanda ihtiyaç duyulan uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı sayısının artırılması, bu eğitimcilerle düşen öğrenci sayısının azalması sonucunu getireceği için; *uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı yetersizliği* sorunun süreçte çözümü beklenmelidir.

Tablo 2’de en sık yinelenen sorun başlığında beşinci sırayı; *öğretmen adayı, öğretim elemanı ve uygulama öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği ve öğretim elemanı, uygulama öğretmeni ve okul yöneticileri yetersizliği* görece eşdeğer ($f = 3$, %6) olarak paylaşmaktadır. İlgili alan yazında ilgili sorunları raporlayan birçok çalışma mevcuttur (Ayvacı, vd., 2019; Aslan ve Sağlam, 2018; Ballı vd., 2018; Çetinkata ve Kılıç, 2017; Çevik ve Alat, 2012; Görgeç diğ., 2012). Alan uzmanlarının belirttiği gibi, öğretmenlik uygulaması dersinde işbirliği çok önemlidir. Diğer bir deyişle, öğretmenlik uygulaması dersinin sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi, süreçteki tüm paydaşların verimli işbirliğinden geçmektedir. Bu tür bir işbirliği sağlanamaz ise, süreçte yetersizlikler ve sorunlar söz konusu olabilir. Bu durumu destekler biçimde, öğretmenlik uygulaması dersinde ilgili sorunların görece eşdeğer basamakları paylaşması anlamlıdır. Buna göre, öğretmenlik uygulaması ders sürecindeki kurumlara, süreçteki tüm paydaşların işbirliğini arttıracak önlemleri almasının, ilgili sorunun çözümüne yardımcı olabilir. Dolayısıyla, öğretmenlik uygulaması dersinin süreçte karşılaşılan sorunların çözümünde en önemli kavramın *işbirliği* olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 2’de altıncı sırada, *uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği* ($f = 2$, %4) sorun başlığı yer almaktadır. Öğretmenlik uygulaması ders sürecinde yinelenen bu sorun, bir alt basamakta yedinci sırada olan; *uygulama öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması* ($f = 1$, %2) sorun başlığından bağımsız değildir. Bundan dolayı, ilgili sorunların ardışık olarak yer alması anlamlı ve kendi içinde tutarlıdır. Buna göre, uygulama okulunun ders öğretmeni seçiminde herhangi bir özensizlik görülürse bu durum, kartopu etkisine benzer biçimde, bir dizi sorunun ortaya çıkmasına neden olabilir. Uygulama öğretmeni yetersizliği gibi benzeri sorunlar da bu tür bir özensizlikten kaynaklanabilir. Dolayısıyla, uygulama okulu yöneticilerinin öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmenini seçerken, nicel verilerden yararlanmasının yanında nitel verileri de göz önünde bulundurmasının ilgili sorunların çözümüne katkı sunabilir. Böylece, en çok yinelenen sorun başlığında, yedinci sıranın

diğer görece eşdeğer sorunu “Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu” ($f = 1, \% 2$) sorunu da alan yazında (Köroğlu vd., 2000) belirtilen diğer bir sorun olarak çözümü; beşinci sıra sorun başlığında değinildiği gibi öğretim eleman sayısının artırılmasından geçecektir.

Bu çalışmanın ikinci araştırma problemi olan; “öğretmenlik uygulaması dersinde sıkça yinelenen sorunlara getirilen çözüm önerileri nelerdir?” sorusuna ilişkin, öğretmenlik uygulaması dersinde karşılaşılan sorunlara önerilen çözümler açısından bulgular Tablo 3 ve Tablo 4 'te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili sıkça yinelenen sorunlara getirilen çözüm önerilerine ilişkin frekans ve yüzde değerleri

Sorun Kategori No	İlgili Kategorideki Soruna Getirilen Çözüm Önerileri	f	%
1	Hizmet öncesi çalışmaların daha etkili bir şekilde yürütülmesi / Tarafların bir araya gelerek planlama ve düzenleme yapmalarını / Öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının ve uygulama okulu çalışanlarının görüşlerinden yararlanılmalı	4	8
2	Süreçte yer alanların düzenli aralıklarla toplanması / İletişim	5	10
3	Gönüllülük esasına göre Öğretim Elemanı görevlendirilmesi / Mesleki kıdem ve Gönüllülük esasına göre görevlendirilme	2	4
4	Mesleki kıdem ve Gönüllülük esasına göre görevlendirilme / Deneyimli ve gönüllüğe dayalı seçim / Hizmet içi eğitim	7	13
5	Gönüllülük esasına göre görevlendirilme / Öğretim Elemanının eğitim bilimleri ve özel alan öğretimi alanlarında akademik yönden yeterli ve deneyim sahibi olması / Öğretmenlik uygulaması dersini eğitim alanında öğrenim görmüş öğretim elemanlarının yürütmesi / Hizmet içi eğitim	5	10
6	Öğrenci sayısının 2 veya 3 olması / Öğrenci sayısının en fazla 5 kişi olması / Öğretmen adayı sayısı sınırlandırılması	3	6
7	Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının azaltılması / Sosyal medya üzerinden dönüt verilmesi / Süreçte Yeni yöntemlerin denenmesi	3	6
8	Öğretmen adayı-uygulama öğretmeni-uygulama öğretim elemanı üçlüsünün işbirliği / Fakültelerde uygulamaya yönelik yeni dersler oluşturulması / Hizmet Öncesi eğitim / Hizmet Öncesinde Klinik uygulamalar	4	8
9	Öğretmen performansına dayalı seçim” yapılması / Öğretmen adaylarından dönüt alınması	1	2
10	-	0	0
11	-	0	0

Tablo 4. Öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili sıkça yinelenen sorunlara getirilen çözüm önerilerine ilişkin frekans ve yüzde değerlerinin nicel olarak üstten sıralanışı

Sıra No	İlgili Sorun	Kategori No	Frekans	Yüzde %
1	Uygulama öğretmeni yetersizliği	4	7	13
2	Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği	2	5	10
2	Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği	5	5	10
3	Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği	1	4	8
3	Öğretmen Adaylarının yetersizliği (Uygulama-Bilgi-Donanım-Motivasyon)	8	4	8
4	Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı	6	3	6
4	Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları	7	3	6
5	Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği	3	2	4
6	Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması	9	1	2
7	Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu	10	0	0
7	Uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği	11	0	0

Tablo 4'deki verileri dikkatle incelediğimizde, araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin sıkça yinelenen ($f = 7$) çözüm önerisinin; *Uygulama Öğretmeni yetersizliği* sorun başlığına getirildiği görülmektedir (%14). Bu sonuç, araştırmanın ulaştığı bulgu açısından Tablo 2'de sunulan, en sık yinelenen sorun başlığı ile bire bir tutarlıdır. Buna göre, alanda en çok yinelenen soruna, alan uzmanlarınca en çok çözüm önerisinin getirilmesi durumu, alan uzmanlarının öğretmenlik uygulaması ders sürecini iyi gözlemledikleri biçiminde yorumlanabilir. Tablo 3'deki çözüm önerilerini incelediğimizde; uygulama öğretmenin yetersizliği (kategori no:4) sorun başlığına ilişkin öne çıkan çözüm başlıklarının; *mesleki kıdem; deneyim; gönüllülük ve hizmet içi eğitim* olduğu görül-

mektedir. Dolayısıyla, *uygulama öğretmenin yetersizliği* sorununun, ilgili öğretmenin “mesleki kıdem” ve “deneyim”i dikkate alınarak, *gönüllülük* esasına dayalı görevlendirilmesiyle giderilebileceği yorumu yapılabilir. İlgili öğretmenlere ayrıca, hizmet içi eğitim verilerek desteklenmesi de önemlidir.

Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği (kategori no:2) ve *Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği* ($f = 5, \%10$) sorunlarına getirilen çözüm önerileri ise, eşdeğer olarak ikinci sırada yer almaktadır. Tablo 3’te *Öğretmen Adayı, Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmeni arasında işbirliğinin yetersizliği* sorununa üretilen çözüm önerilerine baktığımızda, sürecin paydaşlarının “düzenli aralıklarla toplanması ve paydaşlar arası iletişimin” öne çıktığı görülmektedir.

Uygulama Öğretmeni ve Öğretim Elemanı yetersizliği (kategori no:5) ile ilgili soruna getirilen çözüm önerilerinde de mesleki kıdem ve deneyim öne çıkmaktadır. Bu önerilere ek olarak, “*gönüllülük*” esasına vurgu yapılması anlamlıdır. Bu çözüm önerilerinin ayrıca, “hizmet içi eğitim” önerisiyle desteklendiği görülmektedir. Bu öneriler, ilgili dersi yürütecek öğretim elemanlarının eğitim fakültesi çıkışlı olması biçiminde desteklenmektedir. Eğitim bir bilim olarak, her bireye belli bir konunun, gerekli yöntem ve teknikler uygulandığında, öğretiler olabilir olduğu ilkesine dayanır. Buna göre, ilgili çözüm önerisinin, eğitim bilimi çerçevesinde değerlendirildiğinde dikkate alınması gerekir.

İlgili *Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği* (kategori no:1) ve Öğretmen Adaylarının yetersizliği (Uygulama-Bilgi-Donanım-Motivasyon) ($f = 4, \%8$) sorunlarına getirilen çözüm önerileri Tablo 4’teki sıralamada üçüncü sırayı eşdeğer olarak paylaşmaktadır.

Tablo 3’te *Fakülte-Okul işbirliğinin yetersizliği* sorununa getirilen çözüm önerileri olarak; “hizmet öncesi çalışmaların daha etkili bir şekilde yürütülmesi - tarafların bir araya gelerek planlama ve düzenleme yapmaları - öğretmen adaylarının, öğretim elemanlarının ve uygulama okulu çalışanlarının görüşlerinden yararlanılmalı” biçiminde sıralanabilecek çözüm önerileri ön plana çıkmaktadır. Bu çözüm önerilerinin, öğretmenlik uygulaması ders sürecinin daha etkili bir şekilde yürütülmesi adına kendi içinde tutarlıdır. Süreç öncesinde planlama çalışmalarının paydaşların bir araya gelerek, birbirlerinin görüşlerinden yararlanması ilgili soruna bir çözüm olabilir.

Öğretmen Adaylarının yetersizliği (uygulama-bilgi-donanım-motivasyon) (Kategori no:8) sorununa getirilen çözüm önerisi olarak; “öğretmen aday, uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanı üçlüsünün işbirliği - fakültelerde uygulamaya yönelik yeni derslerin oluşturulması - hizmet öncesi eğitim ve klinik uygulamalar”dır. İlgili soruna getirilen bu çözüm önerilerinin özellikle, *fakültelerde uygulamaya yönelik yeni derslerin oluşturulması* ve *hizmet öncesi eğitim ve klinik uygulamalar* gibi çözüm önerileri açısından birbirleriyle tutarlıdır. Öğretmen adaylarının kendini yetersiz olarak algılamasının çözümünde; uygulama, bilgi ve donanım açısından klinik uygulamalar ve

hizmet öncesi eğitim gibi çözüm önerilerinin ilgili fakültelerde seçmeli ders kapsamında programa eklenerek uygulanması önerilir. Öğretmen adaylarının *motivasyon* açısından kendilerini yetersiz hissetmesi sorunu; öğretmen adayı, uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanı üçlüsünün işbirliğiyle çözümlenmelidir.

Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı (Kategori no:6) ve Öğretmen Adaylarının yeterli dönüt alamamaları sorunlarına üretilen çözüm önerileri eşdeğer olarak ($f = 3, \%6$) yukarıda sözü edilen sorunlara getirilen çözüm önerilerinden sonra Tablo 4'te dördüncü sırada yer almaktadır. *Öğretim Elemanı ve Uygulama Öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının fazlalığı* sorununa üretilen çözüm önerileri Tablo 3'teki veriler incelendiğinde; “öğrenci sayısının 2 veya 3 olması - öğrenci sayısının en fazla 5 kişi olması - öğretmen adayı sayısı sınırlandırılması” biçiminde sıralanmaktadır. Bu çözüm önerileri dikkate alındığında, öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının olabildiğince az tutulmasının, ilgili öğretmen ve öğretim elemanın öğretmen adayına daha fazla dönüt verebilmesine yol açacaktır. Bu çözüm önerisi, *öğretmen adaylarının yeterli dönüt alamamaları* (Kategori no:7) sorununa; “öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının azaltılması” (Tablo 3) biçiminde ifade edilen çözüm önerisi ile tutarlıdır. Buna göre, öğretmen adaylarının yeterince dönüt alabilmelerinin, öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin sorumlu oldukları öğretmen adaylarının sayısının azaltılmasıyla mümkün olabilir. Bu öneriye ek olarak, ilgili alan yazındaki araştırmalarda; “Sosyal medya üzerinden dönüt verilmesi” ve “Süreçte yeni yöntemlerin denenmesi” önerileri de söz konusudur. Buna göre, geri dönüşte *öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin* süreçte sosyal medyanın kullanımının yaygınlaştırılması önerilir.

Öğretim Elemanı, Uygulama Öğretmeni ve Okul Yöneticileri yetersizliği sorun başlığına (Kategori no:3, $f = 2, \%4$) getirilen en sık çözümler açısından beşinci sırayı oluşturmaktadır (Tablo 4). İlgili soruna Tablo 3'te sunulan çözüm önerileri ise; “gönüllülük esasına göre öğretim elemanı görevlendirilmesi” ve “mesleki kıdem ve gönüllülük esasına göre görevlendirilme” olarak öne çıkmaktadır. Bu soruna getirilen çözüm önerilerinin, *uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı yetersizliği* ile ilgili soruna üretilen; “mesleki kıdem, deneyim ve gönüllük” biçiminde öne çıkan çözüm önerileriyle tutarlıdır. Bu durum, alan uzmanları arasında, benzer sorunlara benzer çözümler önerilmesi açısından belli bir görüş birliğine işaret ettiği için kayda değerdir. Tablo 4'te, *Uygulama Öğretmenlerinin seçiminde nicel verilerin nitelikten daha çok ön plana çıkması* (Kategori 9; $f = 1, \%2$) sorun başlığına getirilen çözüm önerileri altıncı sırada bulunmaktadır. İlgili soruna getirilen, “*öğretmenin performansının dikkate alınması*” çözüm önerisinin değerlendirilebilmesi için performans kriterlerinin neler olacağı üzerine sürecin tüm paydaşları arasında uzlaşa sağlanması önemlidir. Bu nedenle, ilgili soruna çözüm önerisi olarak, alan uzmanları tarafından üzerinde belli bir uzlaşa olduğu anlaşılan; *mesleki kıdem, deneyim ve gönüllük* esasına dayalı görevlendirme önerilir.

Öğretim Elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu (Kategori no:10) ve *Uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği* (Kategori no:11) sorunlarına ise ilgili alan yazında hiç-bir çözüm önerisi getirilmediği görülmektedir (Tablo 4). Bu durum özellikle, “öğretim elemanlarının ders yüklerinin yoğunluğu” sorun başlığı açısından anlamlıdır çünkü bu soruna çözümün birçok nedene bağlı olması mümkündür. Bu nedenle, birçok çözüm önerisinin geliştirilmesi olasıdır. Bununla birlikte, “uygulama okulu ve uygulama öğretmeni yetersizliği” sorun başlığına, “uygulama öğretmeni yetersizliği” sorun başlığına benzer biçimde; *mesleki kıdem, deneyim, gönüllüğe dayalı görevlendirme ve hizmet içi eğitim* gibi çözüm önerilerinin değerlendirilmesi yerinde olabilir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışma sonucunda, öğretmenlik uygulama dersi ile ilgili alan yazında yapılan araştırmaların raporladıkları en sık yinelenen sorun başlığının; *Uygulama Öğretmeni yetersizliği* olduğu (Tablo 2) ortaya çıkarılmıştır. Bu sorun başlığıyla ilgili alan yazında çokça çözüm önerisi getirilmesi (Tablo 4) ise, mevcut araştırmanın ulaştığı diğer bir sonuçtur. İlgili alan yazında *uygulama öğretmeni yetersizliği* sorun başlığı, öğretmenlik uygulaması dersinin en önemli sorunu olarak, çokça çözüm üretilmesi bu görüşle tutarlıdır. İlgili alan yazında yapılan araştırmalarda bu soruna getirilen çözüm önerileri arasında *mesleki kıdem ve deneyim*, gönüllülük esasına dayalı görevlendirme ve *hizmet içi eğitim* gibi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir (Tablo 3). Alan uzmanları ilgili soruna getirdikleri bu çözüm önerileri konusunda belli bir uzlaşmaya sahiptir. Buna göre, öğretmenlik uygulaması ders sürecinde uygulama öğretmenin belirlenmesinde mesleki kıdem ve deneyim dikkate alınarak, *gönüllülük* esasına dayalı olarak görevlendirme yapılmasının, ilgili soruna kısa vadede bir çözüm mümkündür. Bununla birlikte, bilindiği gibi öğretmenlik uygulaması ders öğretmeni, il millî eğitim müdürlüğünün, eğitim fakültesinin uygulama öğretim elemanları, sorumlu oldukları uygulama öğrencilerin alanları ve uygulama eğitim kurumlarına göre dağılımlarını gösteren liste dikkate alınarak, uygulama eğitim kurumlarının müdürleriyle iş birliği yapılarak belirlenmektedir (*Öğretmenlik Uygulaması Yönergesi*, 2018, s.2010). Dolayısıyla, öğretmenlik uygulaması dersi için öğretmen seçim sürecinin de tartışmaya açılması kısa vadede gereklidir. Diğer taraftan, ilgili soruna kısa vadede getirebilecek çözüm önerilerinin yanında uzun vadede de bazı çözüm önerileri geliştirmek yararlı olacaktır. Bu çözüm önerilerinin başında öğretmen yetiştirme süreci gelmektedir. Bu kapsamda, öğretmen yetiştirme süreci, mevcut politika ve uygulamalar açısından incelenmesi gerekir. Ayrıca, halen devam eden, öğretmenlik uygulaması dersinde görev alan uygulama öğretmenlerinin bu dersi verebilmek için Milli Eğitim Bakanlığı'nun yetkili birimlerince verilen Öğretmenlik Uygulaması Eğitimi Sertifikası (*Öğretmenlik Uygulaması Yönergesi*, 2018, s.2003) hizmet içi eğitim sürecinin de eleştirel bir yaklaşımla incelenmesi önerilir.

Diğer sorun başlıkları açısından, süreç paydaşları arasında iletişim, işbirliği ve paydaşların birbirinin görüşlerinden faydalanacağı toplantı benzeri etkinlikler ya-

nunda, öğretim elemanı ve uygulama öğretmenlerinin kadro sıkıntısının giderilerek, eğitimcilerin sorumlu oldukları öğrenci sayısının düşürülmesi de çözüm öneriler arasında sayılabilir. Bu durum özellikle öğretmen adayının süreçte eğitimcilerden geri bildirim alma sürecini ve mesleğe yaklaşımını olumlu etkileyerek, öğrencinin kendini yetersiz görme algısından uzaklaştırması açısından önemlidir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında, öğretmenlik uygulaması ders sürecinde karşılaşılan sorunların birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, öğretmenlik uygulaması ders sürecindeki sorunları çözmek için, yukarıdaki satırlarda belirtildiği gibi, işe en sık yinelenen sorundan başlanması, diğer sorunlara da çözüm olasılığı içermesi açısından, yerinde olacağı ileri sürülebilir.

Öğretmenlik mesleği icra edildikçe mesleki kıdem ve bilginin artırıldığı, teorik bilgi yanında mesleki deneyimin de önemli olduğu bir meslek dalıdır. Bununla birlikte, meslekte uzun hizmet yılı eğitimcilerde, her meslek dalında gözlemlenebileceği gibi, mesleki yorgunluğa neden olma riski de taşıyabilir. Bu nedenle, ilgili çözüm önerileri arasında yer alan uygulama öğretmenin “gönüllük” esasına dikkate alınarak görevlendirme yapılması durumunda bu risk aşılanabilir. Bununla birlikte, uygulama öğretmenin eğitim bilimi ile ilgili güncel gelişme, yaklaşım ve araştırma sonuçlarından haberdar olması da önemlidir. Bu durum, içeriği çok iyi planlanıp, uygulanan bir hizmet içi eğitim ile gerçekleştirilebilmesi mümkün olabilir. Ayrıca, süreç içinde *işbirliği* kavramının öğretmenlik uygulaması ders paydaşları arasında verimli bir biçimde uygulanması durumunda, karşılaşılan sorunlara çözüm üretme açısından kısa vadede yer alabilecek çözüm önerileri arasında gösterilebilir.

Kaynakça

- AKYÜZ, Y. (2012). *Türk eğitim tarihi*. (22. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- ALAKUŞ, A. O. (2005). Öğretmen adaylarının okul deneyiminin kazandırdığı mesleki yeterliklere ilişkin algıları, *Eğitim ve Bilim*, 30(138), 3-9.
- AYVACI, H. Ş., Özbek, D. ve Bülbül, S. (2019). Bir öğretmenlik uygulaması sürecinin farklı katılımcılar tarafından değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 57-66.
- ASLAN, M. ve Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162, doi: 10.16986/HUJE.2017030313
- BALCI, A. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- BALLI, F. E., Müldür, M. ve Büyükkarcı, A. (2018). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması II dersine ilişkin görüşleri. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(25), 301-325, doi: 10.29329/mjer.2018.153.16

Öğretmenlik Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Bir Araştırma

- BEKTAŞ, M. Ve Can, A. A. (2019). Sınıf öğretmenlerine uygulama öğretmenliği görev ve sorumluluklarının kazandırılması, *Eğitim ve Bilim*, (200) 23-45, doi: 10.15390/EB.2019.8251
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi
- CANSIZ AKTAŞ, M. (2014). *Nitel veri toplama araçları*, Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri'nde (1. Baskı) (Editör: Mustafa Metin), s. 337-371. Ankara: Pegem Akademi.
- ÇETİNKATA, E. ve Kılıç, D. (2017). Öğretmenlik uygulaması dersinin etkililik düzeyinin okul yöneticisi, sınıf öğretmeni ve öğretmen adayı görüşlerine göre incelenmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 561-571.
- ÇETİNTAŞ, B., & Genç, A. (2005). Almanca öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüş ve deneyimleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 75-84.
- ÇEVİK, C. Ve Alat, K. (2012). Uygulama öğretmenlerinin öğretmenlik uygulaması dersine yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 359-380
- DEĞİRMENÇAY, Ş. A. ve Kasap, G. (2013). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri, *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 47-57.
- ERASLAN, A. (2009). **İlköğretim** matematik öğretmen adaylarının 'öğretmenlik uygulaması' üzerine görüşleri. *Necatibey Faculty of Education Electronic Journal of Science & Mathematics Education*. 3(1), 207-221.
- GÖKTAŞ, Ö. ve Şad, S. N. (2014). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmenlerinin seçim süreci: Ölçütler, sorunlar ve öneriler, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 115-128
- GÖRGEN, İ., Çokçalışkan, H. ve Korkut, Ü. (2012). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adayları, uygulama öğretmenleri ve uygulama öğretim üyeleri açısından işlevselliği, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28, 56-72.
- GUIDELINES for Investigators Using Snowball Sampling Recruitment Methods (n.d.). <https://research.boisestate.edu/compliance/institutional-review-board-irb-home/guidelines-for-researchers/guidelines-for-investigators-using-snowball-sampling-recruitment-methods/> Adresinden 10 Mart 2020 tarihinde alındı.
- KAVCAR, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde dal öğretmeni yetiştirme, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Dergisi*, 35, 1-2.
- KIRAL, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 15, 170- 189
- KÖROĞLU, H., Başer, N. ve Yavuz, G. (2000). Okullarda uygulama çalışmalarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 85 – 95.
- MEB Mevzuat (1998). <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/263.pdf> Adresinden 21 Şubat 2021 tarihinde alındı.

- OKUYAN, F. ve Kapçak, C. B. (2016). Nitel araştırmada geçerlilik ve güvenilirlik. <http://eytepe.com/2017/10/22/nitel-arastirmalarda-gecerlik-ve-guvenirlik/> Adresinden 22 Şubat 2021 tarihinde alındı.
- ÖĞRETMENLİK Uygulaması Yönergesi (2018). *T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi, Cilt: 81, Sayı: 2729, 1999-2012*
- ÖZDEMİR, E. (2014). *Tarama yöntemi*, Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri'nde (Ed.: Mustafa Metin) (1. Baskı), s.77-97. Ankara: Pegem Akademi.
- PAKER, T. (2008). Öğretmenlik uygulamasında öğretmen adaylarının uygulama öğretmeni ve uygulama öğretim elemanının yönlendirmesiyle ilgili karşılaştıkları sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yıl:1, Sayı: 23*.
- SAKA, M. (2019). Fen bilgisi öğretmenlerinin okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine yönelik değerlendirmeleri. *İlköğretim Online*, 18(1). 127-148.
- SARIÇOBAN, A. (2008). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin uygulama öğretmenleri ve öğretmen adaylarının görüşleri, *GU, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 31-55.
- SARITAŞ, M. (2007). Okul deneyimi ı uygulamasının aday öğretmenlere sağladığı yararlar konusundaki görüşlerin değerlendirilmesi, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20(1), 121-143
- SÖNMEZ, V. ve Alacapınar, F. G. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ŞAHİN, Ç. (t.y.) Öğretmenlik uygulaması dersinde öğrenme öğretme sürecinin cinsiyet açısından değerlendirilmesi, 271-289, <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423871877.pdf> Adresinden 10 Mart 2020 tarihinde alındı.
- YAVUZ, D. (2019) Felsefe Öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersleri üzerine bir inceleme. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2, 135-154, doi:10.9775/kausbed.2019.023